

**“ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР” ТӨҮГ-ЫН ТЕХНОЛОГИД ТОХИРОХГҮЙ
ХҮДРИЙН ОВООЛГЫГ АШИГЛАХ ТУХАЙ” МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

**Нэг.Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл боловсруулах
үндэслэл, шаардлага**

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 2019 оны 11 дүгээр сарын 14-ний өдөр батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтөөр “Монгол Улсын иргэдэд өмчлүүлснээс бусад газар, түүнчлэн газрын хэвлий, түүний баялаг, ой, усны нөөц, ан амьтан төрийн нийтийн өмч мөн. Байгалийн баялгийг ашиглах төрийн бодлого нь урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тулгуурлаж, одоо ба ирээдүй үеийн иргэн бүрт эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг нь баталгаажуулах, газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг Үндэсний баялгийн санд төвлөрүүлж тэгш, шударга хүртээхэд чиглэнэ. Иргэн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийнхээ хүрээнд газрын хэвлийн баялгийг ашигласнаар байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн талаар мэдэх эрхтэй. Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтооно.” гэж заасан тул үндсэн хуулийн энэ өөрчлөлтийг амьдрал дээр хэрэгжүүлэхээр “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын технологид тохирохгүй хүдрийн овоолгыг ашиглах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг боловсрууллаа.

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын дараа ашиглахаар овоолсон зэсийн хүдрийг хаягдал мэтээр тайлбарлаж хууль журамгүй, сонгон шалгаруулалтгүй, албан тушаалтны үзэмжээр олгодог явдал хавтгайрах болсон учир эрх зүйн зохицуулалт хийх нэн шаардлагатай байна. Тиймээс хүдрийн овоолго ашиглан катодын цэвэр зэс үйлдвэрлэх хуулийн этгээдийг УИХ-ын тогтоолоор хаалттай хувьцаат компанийн хэлбэрээр байгуулах нь зүйтэй гэж үзэн Улсын Их Хурлын гишүүний хувиар “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын технологид тохирохгүй хүдрийн овоолгыг ашиглах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг боловсрууллаа.

Хоёр.Тогтоолын төслийн зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Тогтоолын төсөлд “Эрдэнэт үйлдвэр” Төрийн Өмчит Үйлдвэрийн Газрын технологид тохирохгүй хүдрийн овоолгыг Үндсэн хуулийн дагуу ашиглах тухай” тогтоолын хэрэгжих үйл явцад хяналт тавьж ажиллахыг Монгол Улсын Засгийн газар, холбогдох байгууллагад даалгахаар тус тус тусгав.

Хаалттай хувьцаат компани нь “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ, хүдрийн овоолгыг боловсруулах үйлдвэр байгуулах хөрөнгө оруулагч, Орхон аймгийн шалгуур хангасан иргэдийн хамтын сан гэсэн хувьцаа эзэмшигчидтэй байх бөгөөд компанийн сайн засаглалын зарчмыг үйл ажиллагаандаа чанд мөрдөн ажиллах шаардлагатай гэж үзсэн учраас хаалттай хувьцаат компанийн хэлбэрийг сонгосон болно. Нээлттэй хувьцаат компани нь хувьцаагаа заавал биржээр дамжуулан олон

нийтэд арилжаалах үүрэг хүлээдэг учраас тодорхой шаардлага хангасан этгээдэд хувьцаагаа эзэмшүүлэх компани нь нээлттэй компани байх боломжгүй юм.

Үйлдвэр барьж байгуулахад шаардагдах санхүүжилтийг бүрэн шийдвэрлэх хөрөнгө оруулагчид компанийн хувьцааны 33 хүртэл хувийг тодорхой хугацаагаар эзэмшүүлэх бөгөөд үйлдвэр ашиглалтад орсноос хойш 7-оос илүүгүй жилийн дотор өөрийн эзэмшиж буй хувьцааг компанид шилжүүлэн өгөх юм. 7 жилийн хугацаанд хөрөнгө оруулагч нь хөрөнгө оруулалтаа бүрэн нөхөж мөн нэмж ашиг олох боломжтой гэж үзсэн. “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ нь технологид тохирохгүй овоолго ашиглах эрхийг хаалттай хувьцаат компанид шилжүүлэх учраас овоолгыг барьцаалж санхүүгийн эх үүсвэр олох боломжтой юм. Овоолгыг барьцаалан санхүүжилт босгох боломжтой учраас 7-оос илүүгүй жилийн дотор хувьцаагаа үнэ төлбөргүйгээр компанид буцаан өгөх болзол тавьсан болно. Мөн хөрөнгө оруулагчийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтаар сонгох учраас аж ахуйн нэгжүүдийн өрсөлдөөний дүнд 7 жил гэсэн энэ хугацаа бас багасах боломжтой юм.

Хөрөнгө оруулагчийн компанид эргүүлэн өгсөн 33 хувийн хувьцааг давуу эрхийн хувьцаагаар сольж Орхон аймгийн орон нутгийн өмчид шилжүүлнэ. Орон нутаг 33 хувийн хувьцаа эзэмшснээр санхүүгийн нэмэгдэл эх үүсвэртэй болж, аймгийн иргэдийн амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх, ажлын байр бий болгох, хотын дэд бүтцийн асуудлыг шийдэхэд ашиглахаар зохицууллаа. Мөн орон нутгийн өмчлөлд шилжүүлэх хувьцааг давуу эрхийн хувьцаа хэлбэрээр гаргах үндсэн шалтгаан нь компанийн үйл ажиллагааг улс төрийн нөлөөллөөс ангид байлгахыг зорьсон болно.

Иргэдэд хувьцаа эзэмшүүлэх, мөн ногдол ашгийг Тогтоолд заасан зарчимд нийцүүлэн иргэдэд өгөөжтэй хэлбэрээр олгох, иргэдийн хамтын саналыг компанийн удирдлагын шийдвэрт тусгах боломжийг хангах зорилгоор иргэн бүр хувьцаа эзэмшигч байх биш харин хамтарсан сангийн хэлбэртэй Төрийн бус байгууллагаар дамжуулан хувьцаа эзэмшүүлэх нь зүйтэй гэж үзсэн болно. Энэ нь доорх давуу талтай.

1. Иргэд хамтын зохион байгуулалтад орсноор санаа бодлоо нэгтгэн санал өгөх эрхээрээ дамжуулан компанийн удирдлагад өөрсдийн төлөөллийг сонгох, хяналт тавих боломж нээгдэнэ.
2. Эрх ашгаа хамгаалах хүчтэй тогтолцоо бий болгох учраас компанийн сайн засаглалын практикийг хэвшүүлэх нь баталгаатай болно.
3. Ногдол ашиг хуваарилах ажиллагааг хамтын сан хариуцан хэрэгжүүлэх учраас бэлэн мөнгө тараахгүй бөгөөд тодорхой зориулалтаар мөнгө олгосноор иргэд хуримтлал үүсгэх, амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх зэрэг үр дүнтэй. Энэ нь баялгийн өгөөжийг зөв хүртээх механизмыг бий болгоно.

Орхон аймгийн иргэдэд хувьцаа эзэмшүүлэхдээ Орхон аймагт сүүлийн 5 жил тасралтгүй оршин суусан, Орхон аймагт төрөөд 5 нас хүрсэн иргэдэд хувьцаа эзэмшүүлэх зарчим барьсан. Энэ нь зохиомол шилжилт хөдөлгөөн үүсэхээс хамгаалах механизм болох юм. Тухайн иргэн Орхон аймгаас шилжиж оршин суух бүртгэлээс албан ёсоор хасагдсан болон иргэн нас барсан тохиолдолд тухайн иргэний хувьцаа эзэмших эрхийг дуусгавар болгохоор тусгалаа.

Иргэдэд ноогдол ашгийг бэлэн мөнгө хэлбэрээр хувиарлахгүй байх зарчмыг баримтлан иргэд дараах төлбөрүүдэд ноогдол ашгаа шилжүүлэхээр тусгалаа. Үүнд:

- 1.Иргэд орон сууцны зээл, хүүгийн төлбөрөө төлөх;
- 2.Хүүхдийн сургалтын төлбөр төлөх;
- 3.Эмчилгээний зардал төлөх;
- 4.Даатгалын хураамжийн төлбөр төлөх.

Ногдол ашгийн үлдэгдэл мөнгийг цаашид баталгаатай өсгөх зорилгоор эрсдэлээс хамгаалагдсан хөрөнгө оруулалтын санд төвлөрүүлнэ.

Энэ тогтоол хүчин төгөлдөр болохоос өмнө хүдрийн овоолго ашиглан үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх компанийг тогтоол батлагдсан өдрөөс эхлэн 1 жилийн хугацаанд энэхүү тогтоолд нийцүүлэн өөрчлөн зохион байгуулахаар тусгалаа.

Гурав.Тогтоолын төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засгийн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

1.Тогтоолын төсөл батлагдсанаар Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургаа дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан заалтыг хэрэгжүүлэх чиглэлээр тухайлсан эрх зүйн орчин бүрдэнэ.

2.Тус тогтоолын төсөл батлагдсанаар Монгол Улс нь байгалийн баялгаа үндсэн хуулийн дагуу зөв захиран зарцуулах нэг жишиг тогтоно.

3.Улс, орон нутгийн төсөвт орлого нэмэгдэнэ.

4.Амьдарч байгаа нутаг дэвсгэрт нь байгалийн баялгийг олборлох боловсруулах ажиллагаа явуулж буй хуулийн этгээдийн орлогоос иргэд хувь хүртэх, орон нутгийн хөгжилд бодитой хувь нэмэр оруулах боломж нээгдэж, иргэдийн амьдралд бодит дэмжлэг болно.

5.“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын технологид тохирохгүй хүдрийн овоолгыг үндсэн хуулийн дагуу ашиглах тухай тогтоол нь ердийн журмаар хүчин төгөлдөр болж хэрэгжиж эхэлнэ.

Дөрөв.Тогтоолын төсөл нь бусад хууль, тогтоомжтой хэрхэн уялдах талаар

“Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ-ын технологид тохирохгүй хүдрийн овоолгыг ашиглах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, компанийн тухай, үнэт цаасны зах зээлийн тухай болон бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа болно.

---oOo---